

Smärtsam resa tillbaka till mentalsjukhuset

Efter trettio år återvänder Lucy Winer till Kings Park. Där placerades hon som tonåring på en avdelning för våldsamma kvinnor. Ensam och skräckslagen.

Lucy Winer vandrar mellan de övergivna och förfallna byggnaderna vid det forna mentalsjukhuset Kings Park utanför New York. Hon har sällskap av King Peddler som arbetat här under många år.

Han kommer fortfarande hit varje dag och matar ett gäng vildkatter. Han hade själv en trasig barndom och växte upp på ett barnhem inom sjukhusområdet.

Lucy Winer kommer att göra många besök här under ett antal år för att närma sig en svår period i sitt liv. Hon har också läst sina journaler där hon beskrivs som schizofren – fastän hon mest var en olycklig, osedd och traumatiserad tonåring.

Hon nekas först, men får så småningom tillstånd att besöka avdelning 210 i byggnad 21 där hon togs in som sjuttonåring 1967. Hon går långsamt längs oändliga korridorer med flagnande färg i remsor längs väggarna. Minns hur hon fick byta till sjukhuskläder direkt hon kom dit.

Hon hade gjort flera självmordsförsök, förflyttades hit i ambulans utan förklaring och skickades direkt upp till denna avdelning för våldsamma kvinnor.

– Jag var skräckslagen. Det var ett avskyvärt ställe, det kunde likaväl ha suttit en skylt på porten: "i som här inträden, låten hoppet fara" som Dante skrev. Det fanns ingen att vända sig till, ingen att prata med, jag kunde inte ringa ett samtal eller skriva ett brev. Ingen förklarade något för mig, jag trodde att jag skulle få stanna kvar där resten av livet. Jag var helt hjälplös.

Avdelningen var kal, där fanns varken böcker, tidningar eller spel och den enda tv:n fungerade inte. Det gavs ingen

behandling utom medicinering och måltiderna var det enda som bröt tristessen. Avdelningen var underbemannad och Lucy såg varken till sjuksköterskor eller läkare.

– Det var den minst våldsamma plats jag någonsin varit på för alla var kraftigt övermedicinerade, de låg mest på golvet och sov. Det fanns bara fem – sex stolar och att sova var det enda man kunde göra med så mycket mediciner i sig. Jag blev snart en av dem.

Varje timme gick någon ur personalen runt och skrek på de sovande för att väcka dem, varpå de klev upp – för att några minuter senare lägga sig ner igen. De fick ta en dusch per vecka, alla väntande i samma rum. När Lucys mamma kom dit var det mest värdefulla med besöket att hon lyckades ordna en extra tvättlapp så att Lucy fick en att tvätta sig med och en att torka sig med.

– Det var stort. Föreställ dig att du har en kö av arga och otåliga kvinnor bakom dig som väntar på sin tur och du måste fundera ut hur du ska kunna tvätta och torka dig med bara en tvättlapp.

Hon blev aldrig vän med någon i personalen, hon försökte men de var bara bestraffande. Och de andra patienterna var avstängda av medicineringen och pratade inte med varandra. Det som räddade henne var att hon på ett djup nivå kapitulerade, hon levde helt fokuserad på det som skedde i stunden. Som ett djur som blir förflamat av skräck.

– Det gjorde att jag kunde tolerera det som pågick, jag blev osynlig och utsattes inte för några straff. Om jag tillät mig att tänka på något annat blev jag så skräckslagen att jag inte stod ut. Det är en gåva att jag hittade den platsen inom mig själv, jag vet inte om jag hade funnit den annars. Jag hade den kanske inom mig som barn, men att jag återfann den förändrade mitt liv och det blev en inre resurs som är mycket viktig för mig.

Hon fick stanna där i några veckor – men det kändes som år. Hon förflyttades sedan till en friare avdelning och blev kvar

där i ett halvår innan hon skrevs ut – vilket var en ovanligt kort period vid den tiden.

Att just hon skrevs ut så pass snabbt tror hon berodde på att hon hade en familj, de flesta hade inte det. Hon kom också från medelklassen och fick bättre behandling på grund av det – även om det inte betydde så mycket. Vid den tiden inleddes också en era av förändring och avinstitutionalisering och man letade efter patienter som kunde skrivas ut.

Hon åkte hem till sin familj men mådde fortfarande dåligt och kom så småningom tillbaka till Kings Park, fast på en mer öppen avdelning. Det gavs ingen behandling där heller men hon blev vän med andra patienter och de stöttade varann och hade en liten gård där de kunde gå ut.

Lucy Winer hade under många år varit självmordsbenägen och utan tro på framtiden. Men efter drygt två år på sjukhus kände hon att det kanske ändå var möjligt att bygga upp någon sorts liv, om än med låga förväntningar. Hon började på college, tog en kurs i taget i långsam takt, ett steg i taget.

– Det var sent 60-tal, en accepterande tid och jag hamnade i en skyddande och vårdande omgivning. Det hade nog inte gått om jag tvingats bo kvar hemma.

Hon inser nu efteråt att hela hennes familj borde ha fått hjälp. Föräldrarna såg inte hennes behov. Moderns familj var ryska judar som hotades i Ryssland och flydde till USA under dramatiska former när mamman var tretton år. Pappan kom från en sträng och krävande miljö och var själv en hård man. Han dog när Lucy var tolv.

– Jag behövde hjälp och mina behov var rimliga men de tillgodosågs inte. Min mamma kunde inte stå ut med tanken på att jag hade det svårt. Hon borde ha fått hjälp med sin egen depression, hon hade upplevt våldsamheter i Ryssland och var traumatiserad. Min pappa hade liknande problem.

Lucy hade under collegeåren kontakt med en psykiater som lyssnade och trodde på hennes förmåga att återhämta sig. Men minnena från mentalsjukhuset stängde hon effektivt till om,

för många år framåt.

– Det var som om mitt liv startade när jag lämnade Kings Park. Jag satte upp en vägg och tittade inte tillbaka. Men när jag fyllde femtio började den väggen att rivas ner. Jag tror att jag hade blivit stark nog att klara av att se tillbaka.

Hon började tänka allt mer på sin tid på sjukhuset och sa till slut till sig själv "Lucy du är en dokumentärfilmare, varför gör du inte en film om din väg tillbaka?" Hon insåg att hon måste prata med patienter, deras familjer och personal som arbetat där för att skaffa sig en sannare bild av livet på sjukhuset.

– Att korsa gränsen mellan de så kallade patienterna och personalen, det var helande för mig personligen. Min historia blev startpunkten för en mycket större historia, den om sjukhuset i sig. Att prata med människor som också hade varit där blev ett sätt att förstå vad som hänt mig och jag kunde sätta in min historia i ett större sammanhang.

Många av dem som hon träffat och som varit intagna på Kings Park återhämtade sig aldrig, de var så traumatiserade.

Det har varit en omvälvande upplevelse för henne att resa runt och prata om filmen. Livet inne på dåtidens stora institutioner är okänt för många amerikaner.

Kings Park var ett av tre stora statliga mentalsjukhus på Long Island utanför New York, de tre största i världen. Dessa institutioner var självförsörjande världar med djurhållning, verkstäder, tvätterier, bageri, mejeri och odlingar. Personal bodde på området och var lika hospitaliserade som patienterna. Kings Park byggdes 1885 och hade sin storhetstid under 1950-talet då det hyste 9 000 patienter i 100 byggnader. Sjukhuset stängdes 1996, av både ekonomiska och ideologiska skäl. Trenden var densamma som i Sverige, att de stora institutionerna skulle bort och vården decentraliseras. De av byggnaderna som finns kvar idag står och förfaller.

Lucy Winer menar att amerikansk psykiatri är fragmenterad vilket gör det svårt för dem som behöver hjälp. Debatten är

polariserad, de mer progressiva och de konservativa kommunicerar inte med varandra.

– Det är sorgligt för vi behöver kommunicera. Det görs ansträngningar men vi behöver mer utbyte och mer diskussioner. Det finns å ena sidan psykiatrer och psykologer som är djupt involverade i terapeutiskt arbete och å andra sidan de konservativa som strikt tror på biologiska förklaringsmodeller. Många människor med psykisk ohälsa hamnar idag i fängelserna, som i mångt och mycket ersatt de stora statliga mentalsjukhusen.

– Det är en tragisk utveckling, straff är inte svaret. Men jag är ändå hoppfull. En sådan här film hade inte kunnat göras när jag var på Kings Park, så mycket har ändå förändrats. När vi planerar för framtiden måste vi se tillbaka på vad vi gjorde för fel tidigare, så att det inte händer igen.

Text: Helena Östlund

Bild: Jason D. Brown

Driving us crazy

Filmen *Kings Park: Stories from an American Mental Institution* visades i Göteborg i samband med den internationella filmfestivalen Driving us crazy 16–18 oktober 2015. Där visades filmer som problematiserar synen på psykisk ohälsa, psykiatrisk vård och psykosfarmaka, i samarbete med organisationen Mad in America, madinamerica.com.

Se drivinguscrazy.se.

Läs mer om filmen: kingsparkmovie.com.